

ДЕРЖАВНЕ ФІНАНСУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ ЯК ЗАСІБ ПРОТИДІЇ ПОЛІТИЧНІЙ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Поняття корупції має широкий та багатогранний зміст. Однозначно, що воно включає в себе і політичну складову, так як корупція водночас може бути результатом діяльності влади та безпосередньо впливати на формування та функціонування органів державної влади та політичних інститутів. Як зазначає експерт з правових питань М. Мельник, «якщо публічна влада сама по собі є насамперед політичним інститутом, то й корупція як форма зловживання цією владою є насамперед політичним феноменом» [4]. Погоджуємося з його думкою, що такий підхід дає можливість стверджувати, що будь-які корупційні діяння, вчинені представниками державної влади чи місцевого самоврядування, мають політичний зміст і можуть вважатися політичною корупцією. Таким чином, в контексті корупції як соціального явища можна виділити її особливий вид – політичну. Виокремлення політичної корупції, є необхідним для більш предметного розуміння соціальної сутності корупції як явища та підвищення ефективності її протидії [4].

Виходячи із загальної структури та механізму функціонування політичної сфери суспільства, можемо виділити і головних суб'єктів політичної корупції – осіб які впливають на організацію державної влади і її безпосередню реалізацію у різних сферах та рівнях. На загальнодержавному рівні – це державні та політичні діячі, Президент, керівники та члени найвищих органів державної влади, народні депутати України, керівництво політичних партій. Щодо останніх, то детальніше зупинимося на ролі та місці політичних партій як одного із ключових політичних інститутів в загальному контексті феномену політичної корупції.

Незважаючи на більш як 28 років існування багатопартійності в Україні, політичні партії в Україні все ще перебувають на зародковому стані свого розвитку. Вони користуються низькою довірою населення, переслідують свої власні вузько-корпоративні інтереси, не виявляють політичної відповідальності перед виборцями. Інакше кажучи, вони не відповідають своїм класичним політологічним ознакам та функціям, а основне – своєму призначенню як одному з важливих інститутів громадянського суспільства. Справа в тому, що політичні партії в Україні сформувалися та існували здебільшого як політичні проекти кланово-олігархічних угруповань та за рахунок їхнього фінансування. Взамін за те останні вимагали від партій конкретних політичних та економічних преференцій. Зрозуміло, що така залежність партій від олігархів заставляла їхніх лідерів передовсім перейматися більше задоволенням інтересів своїх фінансистів, а не партії чи її виборців. Тому важливе значення для подальшого функціонування політичних партій став Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії політичній корупції» прийнятий парламентом 08.10.2015 р. [5].

Акцентуємо на тому, що основна мета Закону – прозорість партійних фінансів, а не фінансування партій з бюджету.

Суть реформи полягає у зменшенні впливу олігархії на політичні процеси в державі. Це робиться через контроль доходів та витрат партії, обмеження максимальної суми внесків, заборону на фінансування партій іноземцями та особами без громадянства, державними та комунальними підприємствами тощо. Отже, йдеться про повний контроль та недопущення перетворення партій в лобістські організації.

Згідно із зазначеним Законом [3], право фінансування на власну статутну діяльність та як компенсацію за витрати на виборах матимуть ті політичні партії, які набрали 5% голосів виборців на парламентських виборах 2014 р. А за, логікою Закону, щоби не втратити державне фінансування, партії будуть зобов'язані регулярно подавати детальні звіти про свої надходження та витрати до уповноважених органів, а також вказувати достовірні дані про обіг партійних коштів. Звіти про те, звідки кошти у політичних партій на свою діяльність, пропонується оприлюднювати у повному обсязі (у формі відкритих даних) на веб-сайтах відповідних партій та веб-сайті Національного агентства з питань запобігання корупції. Такі звіти перевірятимуться відповідними органами контролю у сфері фінансування політичних партій та передвиборної агітації на предмет їх відповідності вимогам законодавства та достовірності відображеної у них інформації. Закон також встановлює максимальні обмеження внесків фізичних та юридичних осіб на підтримку партій. Зі сторони держави, якщо партія продовжить практику тіньового фінансування, будуть застосовуватися адміністративні засоби та кримінальна відповідальність [3].

Вочевидь, що введення державного контролю за фінансуванням партій теоретично і практично дає змогу суттєво послабити роль олігархічних спонсорів, державне фінансування виступатиме як заміник тіньового. Закон має послабити тіньовий зв'язок партій із своїми фінансистами – тепер партії зобов'язані декларувати свої доходи та витрати. Зазначене дозволить виборцям більше знати про джерела фінансування кожної партії, що буде усвідомлено позначатися на їхньому виборі. Комплексно усе це зможе зробити партії більш незалежними від інтересів олігархів і бути більш відповідальними перед своїми виборцями. На думку політичних експертів, Закон нарешті розірве зв'язок між олігархами та політичною системою. Як зазначає один із авторів законопроекту, народний депутат Сергій Лещенко, «в середньому український громадянин буде виділяти 80 копійок у місяць на всі політичні партії. Думаю це невелика ціна за те, щоб була демократія, а олігархи не грабували бюджет через своїх політичних сателітів» [5].

Разом з тим, як зазначають політичні експерти, реформи боротьби з політичною корупцією відносяться до тих перетворень, що не можна відчутити тут і зараз. Виходячи з практики європейських країн, які запровадили подібні закони, зміни настають через два цикли парламентських виборів. І це за умови, що контролюючі органи мають працювати бездоганно та виявляти ознаки порушення з боку політичних партій миттєво [2].

Таким чином, Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії політичній корупції» у разі свого реального втілення в життя, дає змогу зробити процес фінансування політичних партій та їхніх витрат більш прозорим і відкритим для суспільства, зменшить корупційні ризики. Це заставить політичні партії

статі більш незалежними і зацікавленими у відстоюванні інтересів своїх виборців. Останнє, в свою чергу, сприятиме формуванню в Україні справжнього інституту політичних партій, який відповідатиме своїм класичним політологічним ознакам та функціям.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрущенко С. Донори партій. Поіменно [Електронний ресурс]. / С.Андрущенко // Українська правда. – Режим доступу до матеріалів : <http://blogs.pravda.com.ua/authors/andrushko/54cc7f451ee8c/>
2. Державне фінансування політичних партій в Україні. Сім міфів [Електронний ресурс]. – Режим доступу до матеріалів: <https://glavcom.ua/country/politics/derzhavne-finansuvannya-politichnih-partiy-v-ukrajini-sim-mifiv-480016.html>
3. Закон про державне фінансування політичних партій: крок до деолігархізації [Електронний ресурс] – Режим доступу до матеріалів : <http://svit.strichka.com/article/33798010>.
4. Мельник М. Політична корупція: сутність, чинники, засоби протидії. [Електронний ресурс]. / М.Мельник // Центр Разумкова. – Режим доступу до матеріалів: old.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/NSD111_ukr_5.pdf
5. Рада ухвалила закон про фінансування політичних партій з бюджету <http://www.radiosvoboda.org/content/news/27295445.html>.

УДК 328.185

Чигур Р. Ю.

*к.і.н., доцент кафедри філософії та політології
Тернопільський національний економічний університет*

ПЕРЕДУМОВИ ТА ПРОЯВИ ПОЛІТИЧНОЇ КОРУПЦІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРЧИХ КАМПАНІЙ

Аналіз досвіду виборчих кампаній в Україні та особливостей політичного процесу в цілому дозволяє виокремити передумови та прояви політичної корупції в діяльності політичних партій – суб'єктів виборчого процесу. Переважна більшість політичних партій України не є ідеологічними за своєю природою. За оцінками експертів Центру Разумкова ідеологічні чинники створення партій суттєво поступаються за своїм впливом адміністративним, бізнесовим і суб'єктивним чинникам, партії створені не на підставі ідеологічного чинника становлять більшість [1, 23]. Серед громадян України які змогли визначити свої ідейно-політичні орієнтації, лише третина засвідчила, що в країні є партія, яка їм відповідала [2, 20]. Переважна більшість партій не беруть участі в політичному житті, оскільки створюються на перспективу можливого «продажу» політикам які не мають власних партійних структур, але потребують їх на передодні виборів [3]. В Україні партії є вразливими до використання корупційних засобів у фінансуванні через ряд причин, зокрема: неможливість повноцінного фінансування діяльності лише за рахунок членських внесків;